

Nr 32

Utlåtande i anledning av framställning av fullmäktige i riksbanken angående reservation av tomt för en ny riksbanksbyggnad, m. m.

I skrivelse till bankoutskottet den 7 november 1963 har fullmäktige i riksbanken hemställt att utskottet måtte föreslå riksdagen att

dels förklara att riksdagen icke har något att erinra mot att, därest Kronan blir ägare till hela tomten kvarteret Fyrmörsaren i Klara församling, Stockholms stad, tomten tills vidare reserveras för en ny riksbanksbyggnad,

dels ock bemyndiga fullmäktige att, i avvaktan på definitivt beslut i frågan om förläggning av riksbankens huvudkontor, låta verkställa erforderliga förberedande undersökningar för den ifrågasatta bebyggelsen av tomten.

Fullmäktiges framställning har såsom *bilaga* fogats till detta utlåtande.

Utskottet. På grundval av förslag från bankoutskottet (BoU utl. 4 p. 3:o) beslöt 1961 års riksdag att bemyndiga riksbanksfullmäktige att vidtaga åtgärder för att säkerställa dispositionsrätten till en lämplig tomt för en ny riksbanksbyggnad. Fullmäktige anför i sin förevarande skrivelse bl. a. att under de nu pågående förhandlingarna mellan staten och Stockholms stad om olika markfrågor enighet kunnat nås om att kv. Fyrmörsaren — vilket gränsar i söder till Brunkebergstorg, i norr till Sergels torg, i öster till Malmskillnadsgatan och i väster till Beridarebangatan — skulle avses bli reserverat för en ny riksbanksbyggnad. Av skrivelsen framgår vidare att enligt upprättat avtalsförslag, vilket för att bli gällande skall underställas riksdagen respektive stadsfullmäktige i Stockholm för godkännande, staten kommer att bli ägare till all tomtmark i kvarteret. Fullmäktige tillstyrker för sin del att tomten reserveras för angivet ändamål. Enligt fullmäktige är det av vikt att avgörande i fråga om dispositionen av tomtmarken träffas så snart som möjligt efter det att markavtalet godkänts, och fullmäktige har därför bl. a. med hänsyn härtill ansett sig redan nu böra underställa riksdagen frågan.

Utskottet, som inte har någon erinran i anledning av vad fullmäktige föreslagit, hemställer att riksdagen måtte

1. förklara att riksdagen icke har något att erinra mot att, därest Kronan blir ägare till hela tomten kvarteret Fyr-

mörsaren i Klara församling, Stockholms stad, tomten tills vidare reserveras för en ny riksbanksbyggnad;

2. bemyndiga fullmäktige i riksbanken att i avvaktan på definitivt beslut i frågan om förläggning av riksbankens huvudkontor låta verkställa erforderliga förberedande undersökningar för den ifrågasatta bebyggelsen av tomten.

Stockholm den 3 december 1963

På bankoutskottets vägnar:

NILS STÄHLE

Närvarande:

från första kammaren: herrar Ståhle, Gustaf Henry Hansson, Åke Larsson, Nils Theodor Larsson, Gorthon, Palm, Augustsson och Boheman;

från andra kammaren: herr Berglund, fru Renström-Ingenäs, herrar Hansson i Önnarp, Hagnell, Ekström i Iggesund, Rask, Hyltander och Nordgren.

*Bilaga**Till riksdagens bankoutskott*

I sin den 15 december 1961 avlämnade berättelse aktualiserade riksdagens revisorer frågan om utnyttjande av den nuvarande riksbanksbyggnaden för riksdagens behov. Enligt revisorernas mening torde någon tillfredsställande lösning av riksdagens lokalproblem knappast vara möjlig utan ianspråktagande av lokaler i riksbankshuset. En förutsättning därför vore självfallet att nya lokaler anskaffades för riksbanken. Bankoutskottet framhöll i sitt utlåtande nr 1962:4 punkt 3, bland annat att de berörda frågorna om riksdagens lokalbehov inte kunde ses avskilt från författningsutredningens arbete. Även om mera kostnadskrävande åtgärder därför i princip borde anstå i avvaktan på resultatet av utredningsarbetet kunde likväl speciella förhållanden motivera mera omfattande dispositioner redan dessförinnan. Pågående förhandlingar om markdispositionen på nedre Norrmalm kunde för överskådlig tid komma att låsa möjligheterna att inom detta område vid en senare tidpunkt förvärva ett eventuellt erforderligt markutrymme. Med hänsyn härtill borde riksbanksfullmäktige bemyndigas vidtaga åtgärder för att säkerställa dispositionsrätten till en lämplig tomt. Det slutliga ställningstagandet till den ifrågasatta utflytningen av riksbanken från dess nuvarande byggnad till en ny fastighet liksom till dennas förläggning borde däremot anstå tills frågan kunde prövas i ett vidare sammanhang, varvid de kostnadsmissiga konsekvenserna av olika lokallösningar och förläggningsalternativ ingående måste prövas.

Riksdagen beslöt godkänna vad utskottet anfört i ärendet och lämnade sålunda fullmäktige det av utskottet föreslagna bemyndigandet.

Frågan om riksdagens lokalbehov har därefter utretts av en av riksgäldsfullmäktige tillsatt kommitté som den 11 juli 1963 avlämnat sitt betänkande. Kommittén har, under framhållande av att frågan om bättre arbetsförhållanden inom riksdagen vore trängande, framlagt ett flertal alternativa förslag till lokalfrågans lösning. Som ett huvudalternativ har härvid uppställts ianspråktagande av riksbankshuset för riksdagens räkning. Kommittén har emellertid uttalat att någon definitiv ställning till riksdagens lokalfråga ej kunde tagas förrän ställning tagits till de för frågans lösning mest avgörande faktorerna, nämligen antalet kammare och riksbankens lokalisering.

I anledning av bankoutskottets förenämnda uttalande och för att klarlägga, vilka möjligheter som stå till buds för en eventuell omlokalisering av riksbanken, har riksbanken låtit verkställa undersökningar, vilka i första hand avsett en inventering av förefintliga möjligheter att erhålla lämplig tomt för ett nytt riksbankshus. Överläggningar i ärendet har ägt rum med representanter för såväl Byggnadsstyrelsen som Stockholms stad.

För att en tomt skall vara lämplig för riksbankens ändamål har som speciella fordringar uppställts dels att tomten skall ha ett centralt läge i förhållande till såväl affärsbankers och övriga kreditinstituts huvudsäten

som till den centrala statsförvaltningen samt dels att tomten skall kunna erbjuda goda transportvägar från och till byggnaden med möjlighet att inom fastigheten anordna skyddade in- och urlastningsplatser för de omfattande värdetransporter, som dagligen förekommer.

Sedan länge har förhandlingar pågått mellan Byggnadsstyrelsen och Stockholms stad om olika markfrågor. Frågan om tomt för ett nytt riksbankshus har sammankopplats med dessa förhandlingar. Efter prövning av olika tänkbara alternativ har enighet därvid kunnat nås om ett förslag, som innebär att kvarteret Fyrmörsaren i Klara församling skulle avses bli reserverat för en riksbanksbyggnad. Detta kvarter gränsar i söder till Brunkebergstorg, i norr till Sergels torg, i öster till Malmskillnadsgatan och i väster till Beridarebangatan. Tomtmarken äges till huvudsaklig del av staten, en mindre del äges av Stockholms stad. Efter sammanläggning av dessa delar bildas en tomt om ca 4 200 m². Bebyggandet av kvarteret förutsätter att telestyrelsens hus, som för närvarande upptager en del av marken, rives. Rivningen av denna byggnad påkallas för övrigt redan av den anledningen, att en trafikunnel kommer att dragas fram under byggnaden. Av riksbanken anlita sakkunnig, professorn vid tekniska högskolan N. Ahrbom, har uppgjort preliminär skiss till en riksbanksbyggnad å tomten, varvid det visat sig att riksbankens behov av kontors-, expeditiions- och övriga förvaltningslokaler ävensom valvutrymmen kan bli väl tillgodosedda. Transportvägar med skyddade lastningsplatser kan anordnas.

På grund av tomtens storlek blir den därå uppförda byggnaden större än vad som erfordras för att tillgodose riksbankens eget lokalbehov. Någon uppdelning av kvarteret i mindre tomter har emellertid ej ansetts böra ifrågakomma. Stadsplanen förutsätter en sammanhängande bebyggelse av kvarteret och bland annat med hänsyn till det speciella byggnadssätt som av säkerhetsskäl kräves för ett riksbankshus har det befunnits ändamålsenligt, att riksbanken blir ägare till all tomtmark inom kvarteret och i sin regi ordnar bebyggelsen å detsamma.

Av byggnaden på kvarteret skulle för riksbanken utnyttjas den södra delen med fasad mot Brunkebergstorg samt delar av flyglar efter Malmskillnads- och Beridarebangatorna ävensom den överbyggda gårdsplanen. I övriga delar av flyglarna kan vissa kontorslokaler tillsvidare upplåtas exempelvis till andra statliga myndigheter. Den del av byggnaden som vetter mot Sergels torg avses bli utnyttjad till affärs-, utställnings- och kontorslokaler.

Förhandlingarna om markfrågorna mellan Kronan och Stockholms stad befinner sig enligt uppgift nu i slutskedet. Förslag till avtal beträffande ett större komplex av dylika frågor uppgives i princip vara klart. Avtalsförslaget, vilket för att bli gällande skall underställas riksdagen respektive stadsfullmäktige i Stockholm för godkännande, innebär beträffande förenämnda kvarteret Fyrmörsaren att den tomtedel, som nu äges av staden, kommer att överlåtas på staten, som sålunda blir ägare till all tomtmark i kvarteret.

Med hänsyn till den pågående byggnadsverksamheten inom området kring Sergels torg och till stadens krav på att området snarast blir färdigplanerat är det av vikt att avgörande i fråga om dispositionen av tomtmarken träffas så snart som möjligt efter det att markavtalet godkännts.

Fullmäktige, som finner att den ifrågavarande tomten är väl lämpad såsom plats för ett nytt riksbankshus, vill för sin del tillstyrka förslaget om att tomten reserveras för detta ändamål. Det synes fullmäktige ange-

läget att ej låta sig gå ur händerna det tillfälle till tomtförvärv inom det centrala stadsområdet som nu erbjödes, ett tillfälle som sannolikt ej kommer att stå till buds vid en senare tidpunkt. Med hänsyn härtill har fullmäktige ansett sig redan nu böra underställa riksdagen frågan.

Efter ett eventuellt beslut om godkännande av markavtalet och om reservering av tomten måste självfallet ytterligare utredningar och undersökningar ske innan slutlig ställning kan tagas till frågan om utflyttning av riksbanken till andra lokaler. Fullmäktige torde bemyndigas att i samband med ärendets vidare beredning låta utföra erforderliga förberedande undersökningar för den ifrågasatta nybyggnaden å tomten innefattande jämväl utarbetande i samverkan med Stockholms stad av ett idéförslag för inkomponering av ett riksbankshus i bebyggelsen av det aktuella stadsområdet.

Under åberopande av vad sålunda anförts får fullmäktige hemställa att Bankoutskottet måtte föreslå riksdagen att

dels förklara att riksdagen icke har något att erinra mot att, därest Kronan blir ägare till hela tomten kvarteret Fyrmörsaren i Klara församling, Stockholms stad, tomten tillsvidare reserveras för en ny riksbanksbyggnad

dels ock bemyndiga fullmäktige att i avvaktan på definitivt beslut i frågan om förläggning av riksbankens huvudkontor, låta verkställa erforderliga förberedande undersökningar för den ifrågasatta bebyggelsen av tomten. Stockholm den 7 november 1963

Å Fullmäktiges vägnar:

PER EDVIN SKÖLD

Karin Winberg